

GENDER SENSITIVE BUDGETING: EUROPEAN EXPERIENCE AND STATE IN CROATIA

RODNO OSJETLJIVI PRORAČUN: EUROPSKA ISKUSTVA I STANJE U HRVATSKOJ

VASICEK, Davor & SIKIRIC, Ana Marija

Abstract: National budget have a different impact on women and men, reflecting the uneven distribution of power within society as economic disparities, different living conditions and ascribed social roles. Ignoring the gender impact of budgets is costly from the point of view of economic effectiveness, growth potential and well being of a country. This is why many European governments started to think about what concrete steps must now be taken in order to implement gender budget. It's expected that Croatia is going to be a part of EU soon, so Croatian Government have to start thinking about how their decisions affect women and men.

Key words: gender inequalities, national budget, gender budgeting initiative, gender sensitive budgeting

Sažetak: Državni proračun ima bitno različit utjecaj na žensko i muško stanovništvo, što proizlazi iz njihovih različitih uloga u društvu, a rezultira neravnomjernom raspodjelom nacionalnog bogatstva između žena i muškaraca. Rodna nejednakost ima negativan učinak na efikasnost gospodarstva, potencijalni rast i blagostanja društva. Članice EU postupno pristupaju implementaciji rodno osjetljivog proračuna. Budući da se očekuje da će Republika Hrvatska ubrzo postati dio EU, vrijeme je da hrvatska Vlada počne razmišljati o posljedicama svojih odluka, odnosno kakav utjecaj one imaju na žene, a kakav na muškarce.

Ključne riječi: rodne nejednakosti, državni proračun, rodno osjetljivi proračun

Authors' data: Vasicek, Davor, doc.dr.sc.; Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Ivana Filipovića 4, Rijeka, dvasicek@efri.hr; Sikiric, Ana Marija, mag.oec., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Ivana Filipovića 4, Rijeka, sikiric@efri.hr

1. Uvod

U suvremenoj društvenoj znanosti nužno je razlikovati značenje spola i roda. U svakodnevnom hrvatskom jeziku ta se razlika obično ne čini, ali važno ju je imati na umu u diskusijama o odnosima između spolova i društvenim problemima općenito. Načelno, riječ spol koristi se, u primjeni na ljudsku vrstu, za sve one razlikovne osobine koje su biološki i nasljedno uvjetovane, dok rod označava one razlikovne osobine koje su uvjetovane društvenom okolinom i odgojem, odnosno kulturalno i društveno određene uloge, obaveze, privilegije i očekivanja muškaraca i žena, dječaka i djevojčica. Rod je za razliku od spola dinamička kategorija koja se mijenja tijekom vremena i razlikuju od mjesta do mjesta jer nije isto biti žena danas i 1912. godine.

U velikom broju zemalja različiti resursi, prava, moć i bogatstvo još uvijek nisu jednako raspoređena između žena i muškaraca. Muškarci i dalje zarađuju više od žena, tek 2% svjetskog zemljišta se nalazi u vlasništvu žena [1] dok je prosjek zastupljenosti žena u parlamentima 154 različite države tek 16,38% [2]. Navedena nejednakost negativno utječe na rezultate ekonomije pojedine zemlje i povećava troškove društva. Vlada odlukama o načinu prikupljanja javnog novca putem različitih poreznih mjera te odlukama o strukturi javnih rashoda može dodatno produbiti ili smanjiti postojeće društvene razlike između žena i muškaraca. Stoga se državni proračun smatra vrlo važnim instrumentom za postizanje rodne jednakosti. Cilj postizanja jednakosti žena i muškaraca nužno je dakle uvažiti već pri planiranju i usvajanju proračuna.

2. Rodno osjetljivi proračun

Proračun kojim se pokušava eliminirati postojeća nejednakost žena i muškaraca, u teoriji se zove rodni proračun. Rodni proračun je zapravo proces kojim se utvrđuje da li proračuni država smanjuje ili povećava nejednakosti žena i muškaraca te se njime uvode promjene koje trebaju doprinositi rodnoj jednakosti. Prve inicijative vezane za rodni proračun su se javile još 1984. u Australiji dok je svijest o ulozi strukturiranja javne potrošnje u postizanju rodne jednakosti tek nedavno prisutna i na europskom prostoru. Posljedično tome, rodni proračun kao izazovno područje javnih financija novo je i nedovoljno istraženo područje. Ohrabrujuće je da danas možemo uočiti niz inicijativa u zemljama Europske unije kojima se sve više naglašava važnost rodne jednakosti te se njima ujedno potiču i provode promjene koje će smanjiti postojeću nejednakost i voditi prema putu postizanja jednakosti između žena i muškaraca.

Uobičajeno, vlada i građani gledaju na državni proračun kao rodno neutralni instrument te ne percipiraju niti analiziraju njegov različiti utjecaj na muškarce i žene. No, polazeći od činjenice da žene i dalje imaju manju ekonomsku, društvenu i političku moć nego muškarci, samim time i javna potrošnja i način na koji država generira javne prihode i usmjerava javne rashode imaju bitno različit utjecaj žene i muškarce. Primjerice, studije pokazuju da se žene više oslanjaju na javni transport,

nego muškarci [3]. Stoga povećanje cijene javnog prometa ima jači negativan učinak na žene, nego na muškarce. Neosporna je činjenica da postoje značajne razlike u dohocima muškaraca i žena. Neupitno je da žene obavljaju veći postotak slabije plaćenih poslova, a samim time žene u prosjeku ostvaruju punu niže dohotke, nego muškarci. Iz tog razloga muškarcima pogoduje ukoliko se snize porezne stope viših razina dohodaka, dok ženama više pogoduje kada raste minimalna plaća.

Analiza državnog proračuna Francuske za 2000. godinu ukazuje da 30% žena u odnosu na 5% muškarca radi poslove na pola radnog vremena [4]. U zemljama gdje žene imaju manje izraženu priliku za zaposlenje na puno radno vrijeme sa mirovinskim osiguranjem, žene doživljavaju niz prekida tijekom svog radnog odnosa zbog obaveza oko skrbi za djecu i kućanstvo, također u prosjeku su puno slabije plaćene nego muškarci pa vladine odluke poput onih da se dobrovoljno mirovinsko osiguranje bude porezna olakšicu ide na ruku isključivo muškarcima jer žene ionako nemaju višak novca koji bi mogle usmjeriti u dobrovoljno mirovinsko osiguranje.

Proračun je ne samo ekonomski, već i politički, socijalni i razvojni instrument. Njegova struktura na prihodnoj i rashodnoj strani jasno pokazuje kako nacionalna vlada postavlja svoje prioritete te kako oblikuje i namjerava provoditi svoje politike i odluke. Proračun kao temeljni plansko financijski akt države ujedno je i jedan od najvažnijih instrumenata za implementaciju i provođenje državnih odluka te je samim time i značajan indikator koliko je vlada spremna postaviti i ostvariti cilj rodne jednakosti, odnosno zadovoljiti potrebe žena u istoj mjeri kako zadovoljava potrebe muškarca.

U Švedskoj je težnja vlasti da osigura dovoljan broj odgojnih ustanova koje će se brinuti za djecu za pristupačnu cijenu u vrijeme dok su roditelji na poslu. Time žele dati mogućnost zapošljavanja i ženama i muškarcima na puno radno vrijeme pa čak 2% BDP-a izdvajaju za jaslice, vrtiće i ostale odgojne ustanove [4]. Tako se žene nakon poroda vrlo brzo mogu vratiti na svoje radno mjesto i bez obzira na dob svog djeteta mogu raditi puno radno vrijeme. Istovremeno se stvaraju i nova radna mjesta u odgojnim ustanovama u kojima prevladava ženska radna snaga. Švedska danas ima najviše stope zaposlenost ženske radne snage u Europi čemu zasigurno doprinose i navedene mjere.

Rodni proračun podrazumijeva analizu troškova i načina prikupljanja prihoda proračuna sa gledišta rodne jednakosti na svim razinama proračunskog procesa. Takvom analizom se identificiraju utjecaji koje proračun ima na žene i djevojke u odnosu na muškarce i dječake. Temeljni cilj je sastaviti takav proračun koji ne samo da neće imati različiti utjecaj na žene i muškarce, nego će ujedno i promovirati rodnu jednakost kao jedan o važnih ekonomskih, političkih i socijalnih ciljeva.

Rodni proračun ne podrazumijeva odvojeni proračun za žene, nego za razliku od uobičajenog proračuna, uzima u obzir i neplaćeni rad u kućanstvu te njegu i skrb za obitelj i zajednicu.

Neplaćeni rad, koji je vrlo važan faktor za održavanje stabilnog obiteljskog i društvenog života unutar društvene zajednice, u pravilu obavljaju isključivo žene. Neplaćeni rad, unatoč svojoj iznimno važnoj ulozi u društvu, još uvijek nije prepoznat kod planiranja državnog proračuna većine zemalja. Neravnomjerna podjela poslova oko brige za zajednicu i kućanstvo između žene i muškarca je najveća prepreka jednakosti između žena i muškaraca kod plaćenog rada. To je vidljivo ponajviše kada vlada pokušava povećati ekonomsku efikasnost smanjenjem javne potrošnje i reformom društvenih usluga. Time dovodi do povećanja obujam posla koje žene obavljaju u kućanstvu jer tada žene u cijelosti preuzimaju na sebe brigu za svoju obitelj i zajednicu što rezultira smanjenjem mogućnosti zapošljavanja žena na puno radno vrijeme. Nedostatak vremena u životu žena je zapravo velika kočnica rasta i razvoja jer žene nisu nedovoljno iskorišten, nego preiskorišten resurs.

Gledanje na proračun kao na rodno neutralan instrument može se danas smatrati namjernim ignoriranjem očitih društvenih neravnoteža. Kao takvo, može se analizirati i s moralnog gledišta, ali i s gledišta maksimiranja efikasnosti gospodarstva, ostvarivanja potencijalnog rasta i blagostanja neke zemlje upravo iz razloga što nije iskorišten sav intelektualni kapital ni radna snaga zemlje.

3. Učinak rodno osjetljivog proračuna

Rodna nejednakost negativno utječe na efikasnost ekonomije i povećava troškove društva u cjelini. Direktni i indirektni troškovi zanemarivanja rodne nejednakosti pri sastavljanju proračuna se mogu mjeriti nižim stupnjem efikasnosti ekonomije, nižim outputom, nižim razvojem intelektualnog kapitala radne snage i nižom kvalitetom života. Istraživanja su pokazala da eliminiranjem razlika u prilikama za zapošljavanjem i visini dohotka između muškaraca i žena ne samo da raste individualni dohodak žena, nego i nacionalni dohodak [5]. Pružanja nejednakih prilika za obrazovanje muškarcima i ženama dovodi do nižeg BDP-a. Zemlje u kojima je odnos žena i muškarca u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju manji od 0,75, bez obzira što na ostalim društvenim područjima nema nejednakosti, očekivana razina BDP je čak za 25% niža od zemalja kod kojih je disparitet spolova u obrazovanju niži [6]. Istraživanja poljoprivredne produktivnosti u Africi pokazala su da smanjenje spolne nejednakosti bitno povećava poljoprivredne prinose. Na primjer, ukoliko bi se ženama kao i muškarcima dali potrebni inputi, poput sjemena i pesticida, te im se pružila mogućnost potrebnog obrazovanja prinosi od poljoprivrede dobiveni od žena bi porasli za više od 20%. Pretpostavlja se da se dokazano odnosi i na ostale gospodarske grane [7]. Spolna nejednakost također koči pozitivan odgovor ponude na strukturalne promjene. Na primjer, ukoliko raste cijena usjeva, ekonomisti predviđaju da će i ponuda rasti, odnosno da će farmeri proizvoditi više. Ali, ukoliko novac ide pretežito u ruke muškaraca, žene neće biti motivirane proizvoditi više. Čak i ako jedan dio novca ide ženama, one najvjerojatnije neće imati dovoljno vremena da bi proizvodile više s obzirom na svoje obveze u kućanstvu [8].

Temeljni cilj rodnog proračuna je dakle, oblikovati proračun i s njim povezane politike na način da pridonosi postizanju rodne jednakosti kao jednog od temeljnih ljudskih prava i civilizacijskih dosega. Rodnim se proračunom podiže svijest o konstantnim implicitnim dimenzijama diskriminacije žena. Ujedno se povećava i participacija žena kod sastavljanja proračuna i kod donošenja odluka u sklopu državne vlasti. Njime se teži povećati transparentnost i efikasnost procesa donošenja proračuna, no pritom je važno pratiti i evaluirati ostvarivanje predviđenog proračuna kako bi se moglo uočiti da li njegovim provođenjem uistinu i dolazi do rodne jednakosti.

Uzimajući u obzir činjenicu da zbog različitih socijalnih pozicija i uloga u društvu muškarci i žene imaju različite potrebe i želje, rodni proračun omogućava postizanje političkih ciljeva te povećava efikasnost i efektivnost trošenja rijetkih resursa. Koristi od rodnog proračuna će doći do izražaja ukoliko ga provodi vlada, ali i civilni sektor i to na svim razinama vlasti. Inicijative koje potiče samo vlada ili samo civilni sektor će puno teže doći do izražaja. Vjerojatnost za uspjeh je daleko veća ukoliko te dvije strane djeluju koordinirano na svim razinama.

4. Europska iskustva rodnog pristupa proračunu

Prve inicijative za uvođenje rodnog osjetljivog proračuna, smatrajući ga osnovnim instrumentom za postizanje jednakosti između žena i muškaraca, pojavile su se 1984. godine u Australiji [9]. Proces je započet analizom kako pojedini dijelovi postojećeg državnog proračuna utječu na muškarce, a kako na žene i da li u istoj mjeri proračun zadovoljava njihove potrebe. Nakon uočenih nejednakosti i sagledavanja mogućih posljedica takvih nejednakosti pri sastavljanju proračuna svaka odluka se počela sagledavati iz motrišta rodne i spolne diskriminacije. U Australiji je proračun prepoznat kao važan alat za postizanje rodne jednakosti koja treba biti potpomognuta državnim financijama kako bi istinski zaživjela.

Primjer Australije je podigao svijest o postojećoj nejednakosti, njezinim posljedicama te je služio kao osnova za pokretanje inicijativa i u drugim zemljama. Tako je do 2002. godine preko 60 zemalja diljem svijeta započelo „eksperimentirati“ sa rodnim proračunom. Jedna od prvih članica EU koja je slijedila primjer Australije je Ujedinjeno kraljevstvo u kojem se još 1989. osnovala radna grupa tzv. *UK Women Budget Group* (dalje u tekstu: WBG) čiji članovi su bili sveučilišni eksperti, te predstavnici sindikata i nevladinih organizacija. Oni su svake godine sagledavali, analizirali i komentirali utjecaj proračuna na jednakost žena i muškaraca. Konzervativna Vlada toga vremena nije odgovarala ne njihove komentare i sustavno ih je zanemarivala. Tek nakon izbora 1997. godine, laburisti su dolaskom na vlast pokazali interes za njihov rad i htjeli su konzultirati građanstvo, uključujući i žene, pri donošenju odluka i sastavljanju proračuna [9]. Time je započeta suradnja između glavne državne riznice i WBG-a. WBG se pritom primarno fokusirao na porezni sustav i olakšice, nego na javnu potrošnju. Takav pristup ima nekoliko prednosti.

Prvo, analiza proračuna i procjena učinaka je jednostavnija jer je manje poreznih oblika i poreznih olakšica, nego različitih programa potrošnje čije outpute i outcome je teško mjeriti. Pritom, veliki broj poreza i olakšica se primjenjuje na pojedinca što također analizu čini lakšom, a učinke egzaktnije mjerljivima. Postoje i određeni nedostaci ovakvog pristupa koji se ogledaju u tome što se većina poreza i olakšica temelji na pretpostavkama o ulogama muškaraca i žena u društvu. Nositelji politike često pretpostavljaju da se novac koji ostvaruje kućanstvo jednako raspoređuje između muškarca i žene, neovisno o tome tko je novac zaradio. Samim time smatraju da je u potpunosti svejedno tko individualno snosi porezni teret i prima određene olakšice. Vlada nije svjesna da su to tek netočne pretpostavke, a ne činjenice, i da trebaju preispitivati njihovu točnost i pokušati društvo svojim djelovanjem mijenjati u smjeru u kojem žele. U WBG-u djeluju profesionalni ekonomisti i analitičari koji s vladom znaju komunicirati jezikom koji oni razumiju. Oni koristeći utvrđene ciljeve vlade, kao što su povećanje produktivnosti radne snage i smanjenje siromaštva djece, raspravljaju o politikama javnog sektora iz kuta jednakosti žena i muškaraca. Naglasili su da će im ekonomsko osnaživanje žena pomoći u ostvarivanju postavljenih ciljeva jer se češće novac iz „ženske torbice“ troši za dobrobit i blagostanje cijele obitelji, nego novac iz „novčanika muškarca“ jer dječju štednju prije uplaćuje onaj tko brine za obitelj, nego onaj tko donosi novac u kuću. Takvim argumentima je puno lakše uvjeriti vladu o važnosti jednakosti i pravde.

U Europi je inicijativa rodnog proračuna koja se javila u Britaniji ostala izolirana sve do kraja devedesetih godina kada je njihove ideje laganim korakom počela slijediti Francuska, a nakon toga i ostale zemlje. Tijekom 2002. godine Savjetodavno tijelo za jednakost žena i muškaraca EU prepoznalo je proračun kao temeljni instrument za provođenje odluka i politika vlada pojedine zemlje na polju rodne ravnopravnosti te kao novo područje za promociju rodne jednakosti u društvu. Kako EU igra važnu ulogu u iniciranju i poticanju različitih inicijativa u zemljama članicama, smatralo se da se s inicijativama za uvođenje rodnog proračuna treba započeti na razini EU. Sam proces je potrebno započeti analizom proračuna EU sa aspekta rodne jednakosti kako bi se utvrdio njegov utjecaj na muškarce i žene. Prikupiti sve potrebne informacije o inicijativama rodnog proračuna i razmijeniti postojeća iskustva zemlja članica, organizirati radionice i konferencije na razini EU, ali i u pojedinim zemljama članicama. Težnja je bila i osmisliti priručnik ili vodič za uvođenje i provođenje rodnog proračuna. Rodni proračun na razini EU bi služio kao inspiracija, kao osnova za razvoj metoda i alata za postizanje rodne jednakosti sve s ciljem evaluacije napretka i razmjene iskustava između zemalja.

Razmjena iskustava i dobre prakse je dovela do razvoja novih inicijativa rodnog proračuna i poboljšanja relativno novih metoda u proračunskom procesu. Pritom treba uzeti u obzir da svaka država ima svoje specifičnosti koje se trebaju uzeti u obzir, ali proces je uvelike olakšan razvojem studija na razini EU i razmjenom postojećih iskustava.

5. Stanje u Republici Hrvatskoj

Do 1991. godine Republika Hrvatska je bila jedna od šest republika bivše SFR Jugoslavije koja je državnu ideologiju temeljila na službenom egalitarizmu, koji je deklarativno osiguravao socijalnu sigurnost svih građana. SFR Jugoslavija, iako nije osiguravala niz građanskih sloboda, poticala je ravnopravnost žena i muškaraca. Raspad SFR Jugoslavije i socijalizma je u Hrvatskoj popraćeno Domovinskim ratom (1991.-1995.) i masovnim raseljavanjem stanovništva. Sve to ostavilo je traga i na odnose između žena i muškaraca u društvu, a među inim rezultiralo je „nevidljivosti žena“ u politici i strukturama vlasti.

Od 1995. godine u Hrvatskoj su se odvila dva važna događaja u području ravnopravnosti žena i muškaraca. Prvi je bio uspostava Komisije za jednakost i ljudska prava unutar tijela Vlade na temelju Nacionalne politike za promociju jednakosti koja je usvojena 1997. godine kao rezultata praćenja Pekinške deklaracije. Komisija je ponajviše bila usmjerena na promociju jednakosti žena i muškaraca kako bi se izmijenilo dotadašnje stanje društva u znatnoj mjeri oblikovano tradicionalnim i religijskim utjecajima. Sljedeći važan događaj povezuje se s promjenom državne politike od 2000. godine, odnosno izraženijim pomakom prema socijaldemokratskim načelima što je rezultiralo i porastom udjela žena u Saboru porastao sa 5,7% na 23,5% [10]. Komisija za jednakost i ljudska prava organizirala je nacionalni simpozij na temu „Žene u Hrvatskoj 2001.-2005.“. Na simpoziju su sudjelovali članovi Vlade, ženskih nevladinih organizacija, političkih stranaka, sindikata i eksperti različitih institucija. Na simpoziju su usvojene buduće aktivnosti, nove nacionalne politike i institucionalni mehanizmi te je započeta priprema Nacionalne politike za promociju ravnopravnosti spolova 2001.-2005.g. koja će obuhvatiti područja obrazovanja, gospodarstva, zdravstva, okoliša, medija, ženskih ljudskih prava, vlasti i dr.relevantna područja [11]. U 2006. godini, nakon ponovne promjene vlasti, nažalost dolazi do disonancije između usvojene vladine Nacionalne politike za promociju ravnopravnosti spolova 2006.-2010 g [12] i ženskih nevladinih organizacija čije primjedbe i izmjene pri donošenju nisu akceptirane.

Do danas, u Republici Hrvatskoj usvojeno je i niz drugih strategija i akcijskih planova koje se odnose na ravnopravnost žena i muškaraca i u drugim političkim područjima, kao što su politike vezane za obitelj i zajednicu, zapošljavanje, obrazovanje, okoliš, Nacionalni programi za promociju ljudskih prava 2005.-2008., Nacionalni programi za suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti, Strategija nacionalne sigurnosti, Strategija za razvoj službene statistike 2004.-2012. i mnoge druge.

Sve navedeno, obuhvaćeno je i istaknuto kao argumenti u službenim izvješćima Ujedinjenim narodima gdje se konstatira značajan napredak Republike Hrvatske na području rodne jednakosti i ekonomskog osnaživanja žena. No, evidentno je da adekvatni resursi nužni za postizanje jednakosti još uvijek nisu sistemski alocirani

ni se rodnom proračunu u Hrvatskoj pristupilo kao važnom preduvjetu ekonomskog osnaživanja žena. Na nacionalnoj razini ipak se sve više sagledavaju mogućnosti započinjanja analize proračuna sa aspekta rodne jednakosti. Uz rodni proračun nužna su i poboljšanja statusa žena na tržištu rada jer su žene još uvijek prisutne samo u pojedinim sektorima, poput tekstilne industrije, obrazovanja, javne administracije, dok je udio žena u poslovnom sektoru manji od 30%. Broj žena u Upravama privatnog i javnog sektora je ekstremno nizak te su istraživanja pokazala da na istim pozicijama zarađuju i do 20% manje od muškaraca. Kako bi se žene više uključilo u poslovni sektor usvojena je Nacionalna strategija za razvoj ženskog poduzetništva putem koje se nudi niz kreditnih programa i različitih subvencija ženama poduzetnicama. Prepoznata je i također i potreba za spolno dezagregiranim statističkim podacima kako bi se lakše uočila moguća diskriminacija žena.

Iz poduzetih aktivnosti vidljivo je da je u Republici Hrvatskoj postoji svijest o prisutnoj nejednakosti žena i muškaraca u društvu, što je važan korak prema njenom postupnom otklanjanju.

6. Zaključak

Iako su žene u većini europskih zemalja dobile jednaka prava kao i muškarci, one su i dalje diskriminirane u različitim područjima. Zanemarivanje takve nejednakosti negativno utječe na društvo u cjelini. Zadatak vlade i ostalih aktera vlasti je da prije donošenje svake svoje odluke sagledaju kakve će ona efekte imati na žene i muškarce jer nacionalni intelektualni kapital čini i muška i ženska radna snaga. Postignuća društva uvelike ovise i o razvoju i osnaživanju žena, a ne samo muške radne snage i niti jedna zemlja, bila ona velika ili mala, razvijena ili nerazvijena, nema višak intelektualnog kapitala i kvalitetnih ljudskih resursa. Što znači da svakim zanemarivanjem, diskriminiranjem ili onemogućavanjem jednakih prilika za razvoj svoje ženske radne snage zemlja gubi mogućnost snažnijeg rasta i razvoja. Iz tog razloga od velike je važnosti da nacionalna vlada prepozna važnost postizanja rodne jednakosti i da svojim odlukama i programima usmjerava društvo prema spolnoj i rodnoj jednakosti. Jedan od najvažnijih alata za postizanje toga cilja je rodno osjetljivi proračun jer bez dovoljno novčanih sredstava niti jedan drugi alat ili strategija neće biti efikasna.

Sama ideja rodno osjetljivog proračuna je pokrenuta u Australiji te je s vremenom prepoznata i u ostalim dijelovima svijeta pa tako i u Europi. Uvođenjem rodnog proračuna na razini EU, EU želi važnost i učinke rodnog proračuna i na taj način potaknuti zemlje članice da učine isto. Republike Hrvatska je 9. prosinca 2011. godine potpisala Ugovor o pristupanju EU čime će postati dio suvremene nadnacionalne zajednice. Samim time će morati intenzivirati proces postizanja rodne jednakosti. Time se ideja uvođenja implementiranja proračuna čini izrazito bliska budući da se on smatra jednim od najefikasnijih instrumenata postizanja jednakosti između žena i muškaraca.

7. Literatura

- [1] IFAD (2011.) Women and rural development, *Dostupno na:* http://www.ifad.org/pub/factsheet/women/women_e.pdf, *Pristup:* 10-04-2012
- [2] United Nations Development Fund (2006.) Human Development Report 2006, *Dostupno na:* <http://hdr.undp.org/en/media/HDR06-complete.pdf>, *Pristup:* 10-05-2012
- [3] Schiebinger, L.; Klinge, I; Sanchez de Madariaga, I.; and Schraudner, M.; eds. (2011.) Gendered Innovations in Science, Health & Medicine, and Engineering, *Dostupno na:* <http://genderedinnovations.stanford.edu/case-studies/transportation.html#tabs-2>, *Pristup:* 10-05-2012
- [4] Hugendubel, K. (2004.) Gender Budgeting: An overview by the European Women's Lobby, *Dostupno na:* <http://www.ifuw.org/uwe/docs/ewl-genderbudgeting-en.pdf>, *Pristup:* 10-05-2012
- [5] Tzannatos, Z. & Psacharopoulos, G (1992.) *Case Studies on Women's Employment and Pay in Latin America*, World Bank, ISBN 0-8213-2308-3, Washington D.C.
- [6] Hill, A. & King, E. (1995.) Women's Education and Economic Wellbeing, *Feminist Economics*, Vol. 1, No.2 (srpanj, 1995.), pp 21 46, ISSN 1354-5701
- [7] Saito, K. & Spurling, D. (1992.) *Developing Agricultural Extension for Women Farmers*, World Bank, ISBN 0-8213-2078-5, Washington D.C.
- [8] Meinzen-Dick, R.; Brown, L.; Sims Feldstein, H. & Quisumbing, R. (1997.) Gender, property rights and and natural resources, *Dostupno na:* <http://www.ifpri.org/sites/default/files/pubs/divs/fcnd/dp/papers/dp29.pdf>, *Pristup:* 05-04-2012
- [9] Group of specialists (2005.) Gender Budgeting: Final report of the Group of specialist on gender budgeting (EG-S-GB), *Dostupno:* [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG-S-GB\(2004\)RAPFIN_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG-S-GB(2004)RAPFIN_en.pdf), *Pristup:* 05-04-2012
- [10] Dedić, J. (2007) Issue Histories Croatia: Series of Timeline Policy Debates, *Dostupno:* http://www.quing.eu/files/results/ih_croatia.pdf, *Pristup:* 10-04-2012
- [11] Nacionalna politika za promociju ravnopravnosti spolova 2001.-2005.g., Nar.Nov.112/2001
- [12] Nacionalna politika za promociju ravnopravnosti spolova 2006.-2010., Nar.nov.114/2006.

Photo 131. Protective garments/ Zaštitna odjela